

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2399

av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C)

Utbildning till jobb

Sammanfattning

En skola med kreativitet och stor kunskap är viktig för ett demokratiskt samhälle. Därför behöver vi skolor av hög kvalitet i hela landet, där varje elev får förutsättningar att nå sin fulla kompetens.

Med rätt grepp kan vi få rätsida på de problem som den svenska skolan idag brottas med. Till att börja med behöver vi stoppa det resultatfall som vi sett i skolan de senaste tjugo åren. Sverige ligger idag ordentligt under OECD-genomsnittet. Alliansen gjorde under sin tid i regeringsställning stora skolreformer, åtgärder som ännu inte fått fullt genomslag. Trots detta behövs det mer för att vända den negativa trenden. Ytterligare problem är bristande likvärdighet och att allt för många efter avslutade studier går ut i arbetslöshet.

Läraren har en avgörande roll för elevens framgång. Fler söker till lärarutbildningarna, men bristen på utbildade förskollärare och lärare är fortfarande stor, speciellt i ämnen som matematik och NO. Stora pensionsavgångar och generationsväxling gör bristen på nyutbildade lärare än mer akut. Redan idag är bristen stor på lärare och enligt SCB: prognoser kommer det att fattas minst 55 000 lärare om fem år och drygt 65 000 lärare om tio år. Vidare lider svenska skolor brist på klassrumsnära forskning och kompetensutveckling, återkoppling och kollegialt lärande. Bara drygt hälften av de svenska lärarna skulle, om de kunde, välja läraryrket igen. Läraryrkets status och attraktionskraft måste höjas för att toppstudenter åter ska söka sig till läraryrket.

Det krävs ett tydligare ledarskap i skolan, hos lärare, skolledare och huvudmän. Skolan borde i större utsträckning vara en proaktiv kraft i samhället, exempelvis har lärarna ofta

inte tillräckligt med kunskap för att använda modern teknik som pedagogiskt redskap. Därför ser vi det som självklart att digitalt lärande blir en större del av undervisningen, och att moderna läroverktyg blir en naturlig del av de verktyg lärarna använder i klassrummet. Rätt använd öppnar modern teknik möjligheter för duktiga pedagoger att arbeta på nya sätt och hjälpa fler elever att lära sig mer.

Vi behöver också svara på arbetsmarknadens efterfrågan på kompetent arbetskraft. Idag är Sverige ett av de länder i OECD med störst mismatch på arbetsmarknaden. Vi behöver ett utbildningsväsende som i större utsträckning samverkar med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som praktiska, blir mer verklighetsnära och relevanta för arbetsmarknaden. Det entreprenöriella lärandet måste ha en självklar plats i skolan. Det både utvecklar och stimulerar generella kompetenser som att ta initiativ, ansvar och omsätta idéer till handling.

Det måste bli lättare att välja förskola och skola. Trots att Centerpartiet tillsammans med Alliansen förenklat valfriheten och gjort den mer tillgänglig gör många elever och föräldrar fortfarande inte ett aktivt val. Det är ett hot mot kvalitén, likvärdigheten och alla elevers rätt att välja skola. Ytterligare en utmaning för skolan är undervisningen av nyanlända barn. Många barn får börja sin skolgång sent och allt för ofta är utbildningen av skiftande kvalitet. Alla barn har rätt till en bra utbildning, oavsett var i landet hen bor.

Vi behöver kunna erbjuda våra elever likvärdighet och kvalitet, från pedagogiken i förskolan till de högre kurserna på gymnasiet, i såväl stad som landsbygd. En väl fungerande för-, grund- och gymnasieskola är grunden för en högre utbildning i världsklass och konkurrenskraftiga jobb. Dagens skola är morgondagens verklighet.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om se över möjligheten att lärarutbildningen kontinuerligt utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att det skapas fler vägar in till läraryrket genom möjligheten till fristående lärarutbildning och snabbare validering av kunskap och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett nationellt institut för lärar- och skolledarkvalitet och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti för lärare och skolledare när ekonomin så tillåter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till fler karriärvägar för lärare som ger högre lön när ekonomin så tillåter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att duktiga lärare som arbetar på skolor i utanförskapsområden får mer betalt när ekonomin så tillåter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska administrationen för lärare och skolledare och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta referensgrupper bestående av exempelvis forskare inom utbildning, lärare och annan expertis som för en mer lyhörd skola skulle kunna göra små justeringar i kursplan och metoder, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen så att lärares kompetens kan delas mellan skolor och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för kommunövergripande yrkes- och lärlingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att det digitala perspektivet inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet, såsom lärarutbildningen och lärarnas och rektorernas kompetensutveckling, och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studie- och yrkesvägledarnas roll i skolan måste stärkas och i högre grad än i dag vara integrerad i hela skolans verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att entreprenöriellt lärande ska vara ett naturligt perspektiv i hela utbildningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att yrkeshögskoleutbildningarna byggs ut med ytterligare platser, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att gymnasiets yrkes- och lärlingsutbildningar utökas och breddas, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att lärlingssystemet erbjuds vuxna och att de som redan har gymnasieexamen eller liknande examen ska kunna byta karriär och bli lärling, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör bli möjligt för utförare av yrkeshögskoleutbildningar att ansöka om tillstånd att bedriva utbildning för en längre period än i dag och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa lärlingsråd och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att komprimera och effektivisera yrkesteoretiskt tunga utbildningar på gymnasiet så att yrkescertifikat kan nås efter fyra år i stället för fem år, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta branschskolor och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett basår till yrkeshögskolan och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna det fria skolvalet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla det fria skolvalet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera en lättförståelig webbplats där skolor kan jämföras och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en vuxpeng för vuxenutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att det införs en skyldighet för kommuner att erbjuda andra aktörer att ta över nedläggningshotade skolor och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett snabbspår hos Skolinspektionen för de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att de nationella proven hanteras och rättas av från eleven fristående examinatorer och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna att se över kösystemet till skolor och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör fokusera på skolor som missköter sig, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att nyanlända elever får intensiv språkundervisning i svenska, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att språkinläring knuten till yrkeskunskap, SFX, ska finnas tillgänglig i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att idrottsundervisningen i grundskolan utökas och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samverka mellan skolhälsovården, barnvården, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningen och socialförvaltningen bör öka och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en strategi bör utarbetas för att ta till vara de små landsbygds- och skärgårdsskolornas potential och höja deras status som arbetsplatser och unika skärgårdsmiljöer, som tar hänsyn till deras speciella utmaningar, förutsättningar och möjligheter samt deras avgörande betydelse för ett levande lokalsamhälle, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Stärk lärare och rektorer

För att säkerställa att lärarutbildningen ligger i framkant vill Centerpartiet att den kontinuerligt utvärderas. Läraryrket är ett akademiskt hantverksyrke, likt exempelvis läkare och tandläkare, där teori och praktik vävs samman. En nybliven lärare ska både ha den teoretiska kunskapen och kunna omsätta den i klassrummet. Det är därför viktigt att lärarutbildningen kontinuerligt samverkar med omgivande skolor där teoretiska kunskaper praktiseras och där den senaste klassrumsnära forskningen tillämpas.

Centerpartiet vill ha fristående lärarutbildning och initiativ liknande Teach for Sweden, som rekryterar från andra akademiska yrken än lärare. Det är viktigt att utveckla och ta till vara på de ledartalanger som finns och skapa fler vägar till läraryrket.

Svenska lärare får enligt OECD:s kvantitativt mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder. Centerpartiet vill därför säkerställa och finna system för att lärare fortlöpande får den kompetensutveckling, med fokus på kollegialt lärande, undervisningsskicklighet och de ämneskunskaper som läraren behöver. Centerpartiet vill därför ta inspiration av OECDs förslag om *National Institute for Teacher and School Leader Quality* och inrätta ett sådant i Sverige. Vi ser ett stort behov av ett tydligt och utökat statligt ansvar för hur lärare och skolledare kontinuerligt under sin karriär ska utvecklas och fortbildas och ett nationellt institut skulle vara ett steg i rätt riktning. Utöver ett nationellt institut vill Centerpartiet införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti. En sådan garanti stärker lärarens möjlighet att ta del av klassrumsnära fortbildning och utveckla sig i sin profession.

I de länder där man presterar högt i internationella mätningar har lärarna högre löner än i Sverige och tydligare karriärmöjligheter. Lärarlönerna är relativt låga i Sverige.

Däremot är Sverige ett av de OECD-länder som har en lärartäthet på grundskolan som är över snittet. Centerpartiet vill istället för mindre klasser i grundskolan höja lärarens kompetens då läraren är den mest avgörande faktorn för elevens framgång. Att satsa på sin yrkesroll och höja sin kompetens ska löna sig. Lönen borde vara starkare knuten till kompetens, bra lärare ska ha bra betalt. Centerpartiet vill att tydliga karriärvägar ska finnas för lärare och vill därför bland annat utöka antalet förstelärare som i sin tjänst ska handleda och coacha nyexaminerade lärare samt öppna upp för tjänster som kombinerar undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning och samarbete på universitetsnivå. Vidare vill Centerpartiet att duktiga lärare som arbetar på skolor i utanförskapsområden ska ha mer betalt.

Skickliga lärare är lärare som engagerar och återkopplar till eleverna. Vi måste kunna garantera eleverna kvalitet och kreativitet i skolan. För att elever ska nå sin fulla potential måste det bli ett större fokus på undervisningen. Centerpartiet vill därför minska den administrativa börda som idag ligger på lärare och skolledare.

Dokumentation som inte leder till att öka elevens lärande ska bort.

En närodlad skola

Politiken ska inte detaljstyra skolan utan det är elevens behov som ska avgöra. Centerpartiet tror att beslut bäst tas nära människor och vi måste därför undanröja hinder i lagar och regler för att stärka flexibiliteten och lärares och skolledares, professionens, möjlighet att ta beslut på egen hand. Genom ett kontinuerligt kvalitetsutvecklingsarbete med referensgrupper bestående av exempelvis forskare på området, lärare och annan expertis skulle små justeringar i kursplan och metoder lättare kunna göras. Resultatet skulle kunna bli en mer lyhörd skola där efterfrågade mindre förändringar lättare genomförs utan att det krävs något större politiskt beslut.

Centerpartiet vill möjliggöra ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen. I strävan efter att göra skolan mer likvärdig blev skollagen allt för stelbent. Skolor har olika förutsättningar och likvärdighet är inte detsamma som likriktning. För att möta elevens och därmed skolornas skiftande behov av lärarkompetens måste systemet med huvudmannaskap bli mer flexibelt. Små skolor på landsbygden skulle då kunna dela på lärare när de inte finner rätt kompetens. Det skulle vidare kunna möjliggöra för skolor att ta in lärare på entreprenad. Företag skulle exempelvis kunna specialisera sig på matte och hyra ut sina tjänster till skolor som har behov av duktiga pedagoger.

Vidare finns skäl att se över regelverket kring anordning av yrkes- och lärlingsprogrammen. Det finns idag tolv nationella yrkesprogram på gymnasiet och många kommuner känner sig tvingade att erbjuda alla program. Yrkesprogram är generellt dyra att driva, något som leder till att många kommuner runt om i Sverige blöder pengar till halvdåliga utbildningar med halvfulla klasser. Centerpartiet vill underlätta för kommuner att samverka kring yrkes- och lärlingsutbildningar och på så vis minska den ekonomiska belastningen för den enskilda kommunen. Genom att samverka och dela på ansvaret för yrkes- och lärlingsutbildningarna kan kommunerna tillsammans erbjuda bättre och mer kvalitativ utbildning till en lägre ekonomisk kostnad.

Den nya tekniken som pedagogiskt redskap

För att vara en skola som ligger i framkant och som ser till varje enskild elevs behov måste vi dra nytta av den moderna tekniken. Det digitala perspektivet ska inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet. Digitala hjälpmedel i klassrummet höjer skolresultatet när de används rätt. Studier visar att elever med de rätta digitala hjälpmedlen fortare kan lära sig att läsa och skriva och kan vara till nytta för personer med inlärningssvårigheter. Det digitala lärandet måste bli en naturlig del av elevers undervisning. Många

kommuner och andra huvudmän har varit bra på att köpa in datorer och annan utrustning men den digitala pedagogiken har inte riktigt hängt med. Enligt Skolverkets rapport *IT-användning och IT-kompetens i skolan (2013)* saknar många lärare kunskap kring hur den nya tekniken ska användas i undervisningen och lärarutbildningen lider brist på tydliga nationella direktiv på hur digitalt lärande ska ingå i utbildningen. Det finns även en brist på digitala läromedel. Vi vill därför ha en tydlig och långsiktig satsning på ett nationellt digitalt lärarlyft för lärare. Centerpartiet vill att lärarutbildningarna ska ta in det digitala perspektivet i alla relevanta ämnen och att lärare och skolledare får en kontinuerlig uppdatering i digitalt lärande. Här kan ett nära samarbete med läromedelsföretag och digitala spjutspetsföretag vara en styrka.

Den digitala tekniken har öppnat upp för nya undervisningsmöjligheter likt fjärrundervisning. Kompetenta lärare är nyckeln till framgångsrika elever. Bristen på lärare i allmänhet och på riktigt bra lärare i synnerhet, är ett stort problem. Ett problem som ibland kan vara mer påtagligt för skolorna på landsbygden. Skolan är i många fall navet i bygden och alla elever har rätt till en skola inom rimligt avstånd – men det får aldrig vara på bekostad av kvalitén. Vi ser fjärrundervisning som avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad. Skickliga och kompetenta lärare i såväl landsbygd som storstadsregion kan genom fjärrundervisning delges fler. Centerpartiet tycker att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga skolor. Genom fjärrundervisning skulle kompetens kunna delas över hela landet och lärare skulle kunna fördela sin tjänst på flera skolor utan att själva dagligen behöva åka mellan de olika skolorna. Fjärrundervisning stärker likvärdigheten, ökar kvalitén och tillgängligheten.

En skola som rustar för jobb

Många unga i Sverige idag har inget jobb att gå till. En del av svaret finner vi i många ungdomars osäkerhet kring val av utbildning vilket kan leda till avhopp eller svårighet att finna jobb efter avslutad utbildning. Det är en påfrestning för individen och en kostnad för samhället. Kontakterna med arbetslivet är viktiga för att eleven ska kunna göra väl underbyggda val. Perspektiv som anknyter till arbetslivet ska ingå i all verksamhet i skolan under skolans alla år. Vad vi ser är att läroplanen inte uppfylls, allt för många elever ångrar sina val och missmatchen på arbetsmarknaden är bland de största i OECD. Skolinspektionen pekar också på stora brister i skolornas studie- och yrkesvägledning. Studier visar att de yngre barnens undervisning i högre grad innehåller studie- och yrkesorienterande inslag, men att detta avtar i de högre årskurserna. Här

yller studie- och yrkesvägledarna en stor och viktig roll. De bör i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv. Studie- och yrkesvägledarna ska inte bara hjälpa elever att välja språk och gymnasieskola utan vara integrerade i hela skolans verksamhet. Entreprenörskap, företagande och praktik måste bli en röd tråd i skolans alla år, det kan inte bara finnas som en liten begränsad del i vissa årskurser. Detta ska göras i nära samverkan med det lokala näringslivet.

Entreprenöriellt lärande

Det entreprenöriella lärandet främjar kompetens att fatta beslut, kommunicera och samarbeta. Det handlar om att utveckla nyfikenhet, självtillit, kreativitet och mod att ta risker. Det betyder att ta tillvara möjligheter och förändringar samt att utveckla och skapa värden – personliga, kulturella, sociala eller ekonomiska. Entreprenörskap i skolan är ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet där arbetsformerna stimulerar fantasi och skapande. Inre drivkrafter och motivation är väsentligt för det entreprenöriella lärandet i alla åldrar, från förskola till vuxenutbildning.

Yrkes- och lärlingsutbildning

Yrkes- och lärlingsutbildning är viktiga för tillväxten, inte minst för de små och medelstora företagen. För att yrkes- och lärlingsutbildningarna ska ge jobb efter avslutad utbildning och arbetsmarknaden få tillgång till kompetent arbetskraft måste de vara högkvalificerade på både lägre och högre nivå och i större utsträckning byggas ihop. Det ska vara en långsiktigt hållbar utbildning som är relevant, verklighetsnära och leder till jobb. De tilltänka arbetsgivarna ska vara en drivande kraft i utvecklingen och genomförandet av utbildningen. För att svara på arbetsmarknadens efterfrågan på duktigt yrkesfolk måste yrkeshögskoleutbildningarna byggas ut ytterligare och gymnasiets yrkes- och lärlingsutbildningar utökas och breddas. Lärlingssystemet måste även kunna erbjudas vuxna, och de som redan har gymnasieexamen eller akademisk examen ska kunna byta karriär och bli lärling. Lärlingar har i gengäld rätt att bygga på sin utbildning för akademiska studier. För att utförare av yrkesutbildningar, inom både gymnasiet och yrkeshögskolan, ska kunna göra de investeringar som krävs måste det även finnas en långsiktighet. Det bör därför gå att söka tillstånd att bedriva utbildning för en längre period än vad är möjligt idag.

Centerpartiet i alliansregeringen återinförde lärlingsutbildningarna i Sverige. De har dock inte utvecklats snabbt nog och inte tillräckligt väl svarat upp till arbetsgivarnas efterfrågan på kompetent arbetskraft. I länder som Tyskland, som har framgångsrika lärlingsprogram, är näringslivet direkt och löpande involverat i lärlingsutbildningarna

genom handelskammare, regionalt och lokalt. För att utbildningarna ska leda till jobb och arbetsmarknaden få rätt kompetens vill Centerpartiet därför införa lärlingsråd, bestående av representanter från handelskammare, näringsliv och fackförbund, som ska utforma utbildningarna så att de blir relevanta, håller hög kvalitet, har uppdaterade metoder och utrustning och följer arbetsmarknaden nära, för att löpande anpassa sig efter dess behov.

För att leva upp till arbetsmarknadens krav på kompetent arbetskraft och ge eleverna den utbildning de har rätt till måste de yrkesteoretiskt tunga programmen på gymnasiet som exempelvis El- och Byggprogrammet, blir mer effektiva och arbeta närmare framtida arbetsgivare. Istället för tre år på gymnasiet och sen två års praktik, vilket krävs för ett yrkesbevis, vill vi se en utbildning på fyra år. De två första åren är förlagda på skolan med inslag av praktik och år tre och fyra är praktik. År tre är APL (Arbetsplatsförlagt lärande) och år fyra spenderas helt på arbetsplatsen. Efter det fjärde året är ett yrkesbevis möjligt. Branschen ska vara med och utforma utbildningen och finnas med från elevens första dag på utbildningen till dess att eleven håller yrkesbeviset i sin hand. På det här sättet blir branschen mer delaktig och eleven slussas in på arbetsmarknaden. Eleven riskerar inte heller att bli utan praktikplats efter sina tre år på gymnasiet. Det blir inget glapp mellan utbildning och arbetsliv. Resultatet blir en mer attraktiv utbildning att söka för eleven och kompetent arbetskraft till arbetsmarknaden.

För att kunna tillgodose vissa smala branschers skriande behov av kompetent arbetskraft vill Centerpartiet se över möjligheterna att inrätta branschskolor. De ska utformas i nära samverkan med arbetsmarknaden och samla olika yrkesutbildningar under ett och samma tak. I dag finns flera smala branscher likt billackering och slakteri vars arbetskraft är svår att hitta i Sverige. Genom att inrätta branschskolor skulle det kunna byggas upp ett kluster av företag och kompetens runt branschskolan. Skolan skulle vara ett kunskapscenter för forskning och kompetensutveckling och bistå med den senaste tekniken och metoderna samt utformas i nära samverkan med branschen. Eleven skulle tillbringa delar av utbildningen på branschskolan, övrig tid på praktikplats och på den lokala skola där grundutbildningen genomförs. Det skulle också kunna vara ett sätt för regioner att profilera sig. Branschskolor kan finnas på gymnasienivå men även erbjuda utbildningar på yrkeshögskolenivå, bistå med förberedande kurser för yrkeshögskola, vuxenutbildning och erbjuda kompetensförstärkning till yrkeslärare.

Det är inte rimligt att vara tvungen att välja karriär i tidig ålder men dagens utbildningssystem är uppbyggt efter just det. För att fler ska kunna arbeta längre måste det bli lättare att byta karriär, valen som görs under gymnasieåren kan inte vara cementerade. Det ska vara möjligt att gå från praktiska utbildningar till teoretiska och vice versa. Det bör därför finnas ett basår till yrkeshögskolan på samma sätt som för högskolan, exempelvis som tekniskt basår, så att det är möjligt att gå till yrkeshögskolan trots en teoretisk bakgrund.

Valfrihet och likvärdighet

För att värna elevernas, föräldrarnas och lärarnas valmöjligheter är det fria skolvalet och den därtill kopplade skolpengen viktig. Friskolornas etablering, från förskola upp till högre utbildning, har vidare lett till ökad konkurrens, något som leder till högre kvalitet. När IFAU undersökte konsekvenserna av friskolor och fritt val kunde man se att kunskapsresultaten höjdes även i kommunala skolor med högre andel friskolor i en kommun. Konkurrens ger högre kvalitet i både friskolor och kommunala skolor. Vi är därför positiva till en mångfald av offentliga och privata leverantörer i hela utbildningssystemet, från förskola till högre utbildning. Olika arbetsformer och pedagogiska modeller passar olika elever. Med pedagogisk och organisatorisk frihet för den enskilda skolan ökar engagemanget, innovationskraften och därmed resultaten. Därför är det viktigt att skolan inte blir för likriktad. Lagar och regler ska fokusera på ramverk och resultat, inte hur skolorna i detalj uppnår dem. Det viktiga är att den enskilda elevens förutsättningar för lärande står i centrum.

Centerpartiet strävar efter en likvärdig skola i hela landet. Samtidigt är Centerpartiet ett decentralistiskt parti som anser att beslut tas bäst så nära människan som möjligt. Vi vill därför att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för skolan. Den bristande likvärdigheten som idag finns tror inte vi löses av att skolan förstatligas. Om kommunerna tar ansvar och följer de styrdokument som finns för skolan finns det goda möjligheter till en likvärdig skola.

Elevens rätt att välja måste stärkas. Centerpartiet ser ett behov av att vidareutveckla, förenkla, kvalitetssäkra och förstärka valfriheten så att den tillgängliggörs för fler. Till gymnasiet är det många som aktivt väljer skola, oavsett den socioekonomiska bakgrunden. I valet till grundskola är det främst elever till socioekonomiskt starka föräldrar som väljer aktivt. För att möjliggöra för fler att ta del av valfriheten måste den tillgängliggöras och förenklas. Här finns inte ett övergripande svar utan det krävs ett antal pusselbitar. Centerpartiet skulle som en del av svaret vilja se en lättförståelig

hemsida där skolor kan jämföras utifrån parametrar som kvalitet, likvärdighet och progression. Det är också viktigt att det blir lättare att söka och att föräldrar kan få stöd i att hjälpa sina barn att aktivt välja skola, speciellt föräldrar som inte har svenska som modersmål.

Människor måste få bestämma mer själva. Vi skulle därför vilja se en vuxpeng, likt Nacka kommuns modell. I andra svenska kommuner är det kommunen som är utförare av vuxenutbildningar och bestämmer vilka utbildningar som ska finnas i kommunen. Vi vill istället att individen själv ska få välja utbildningsutförare på samma sätt som i grund- och gymnasieskolan. Pengen följer den studerande och tillfaller den valda utbildningsutföraren. Genom en vuxpeng skulle en studerande som vill bli bagare kunna läsa yrkesvuxenutbildning på exempelvis en branschskola för livsmedel. Det trots att kommunen inte har någon sådan utbildning.

Etableringen av en friskola har i många bygder varit avgörande för ortens fortlevnad. Det kan också ha inneburit att barn och unga slipper sitta flera timmar i buss till närmaste skola. När en kommunal skola läggs ner måste det därför bli lättare för andra aktörer att ta över så att inte elever och familjer kommer i kläm. Kommunen måste i god tid informera berörda familjer när stora förändringar, likt en skolnedläggning, diskuteras och ska ha en skyldighet att genom en öppen förfrågan undersöka om det finns någon annan aktör, t ex ett privat företag eller ett föräldrakooperativ som vill och kan ta över verksamheten, så att skolan kan finnas kvar. Det ger andra aktörer möjlighet att driva skolan vidare. Det bör vidare finnas ett snabbspår för de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola. Idag krävs det att ansökan inkommer innan den 31 januari det år som skolan ska tas över, besked ges sedan i september samma år. Detta system omöjliggör ett övertagande om nedläggningsbeskedet kommer efter den 31 januari och skolan planeras att läggas ner till sommaren. Det bör i dessa fall gå att söka tillstånd hos Skolinspektionen vid alla tidpunkter på året. Skolinspektionen får sedan avgöra om skolan på ett kvalitativt sätt kan drivas vidare av andra aktörer.

För att stärka likvärdigheten, rättssäkerheten och stävja betygsinflationen vill vi att nationella prov ska rättas av fristående examinatorer. Det är varken rättssäkert eller likvärdigt att lärare rättar sina egna elevers nationella prov, eftersom de har en personlig relation till dem och förväntningar som bygger på tidigare resultat.

För att stärka likvärdigheten ser vi också ett behov av att se över kösystemet till skolor. När familjen ställer sitt barn i kö ska inte vara avgörande för om eleven får gå på den

skolan hen vill. Det är inte rimligt att behöva stå i kö från födseln för att vara säker på en plats. Det missgynnar speciellt nyanlända elever och elever från socioekonomiskt svaga familjer som inte tidigt gör ett aktivt val av skola. Samtidigt visar forskning att föräldrar som har råd flyttar närmare de bra skolorna när en strikt närhetsprincip råder. Vi behöver därför se över kösystemet för att göra skolan mer likvärdig.

Alla elever har rätt till en bra skola. Centerpartiet vill därför utveckla de skolor som inte levererar tillräckliga resultat istället för att lägga kraften på huvudmannskapet. Det finns både fristående och kommunala skolor som är bra och sådana som är dåliga. Skolverket och Skolinspektionen behöver stärka kvalitén i tillsyn och utveckling av dessa. Istället för att som idag lägga större delen av resurserna på att inspektera alla skolor lika mycket, bör den nationella inspektionen ställas om så att skolor med goda resultat och få kända problem inspekteras mer sällan, medan skolor med sämre resultat och större svårigheter bör inspekteras oftare och grundligare. Det kommer att ge ett bättre nyttjande av Skolinspektionen.

En bra start

Alla elever har rätt till en skolgång som är anpassad efter elevens förutsättningar, oavsett om eleven har svenska som modersmål eller något annat språk. Landets kommuner måste ges möjlighet att erbjuda en bra skolgång för nyanlända elever redan tidigt. En snabb inläring av svenska är nyckeln till det svenska samhället och det svenska skolsystemet. Nyanlända barn ska därför ges tillräckligt stöd för att snabbt lära sig språket genom förberedande introduktionsklasser med intensiv språkundervisning i svenska.

För att förbättra integrationen och få fler i arbete behöver det bli lättare att komplettera sin utbildning från hemlandet och göra det möjligt att kombinera Svenska för Invandrare (SFI) med andra former av språkinläring knutna till yrkeskunskap (SFX). På många platser i Sverige saknas lösningar för yrkesinriktad svenskundervisning. Men det finns flera goda exempel, ett exempel är SFX, som man valt att benämna det i Stockholms län. SFX har som syfte att ta tillvara nyanländas yrkeskompetens och är en bra modell som bör finnas i hela landet. Kurserna utgör en skraddarsydd väg genom systemet och samlar alla pusselbitar som krävs för att eleverna så snart som möjligt ska kunna börja arbeta inom sitt yrkesområde. För att möjliggöra yrkesinriktad svenskundervisning i hela landet är fjärrundervisning en förutsättning.

Idrott och hälsa

Avgörande för att elever ska kunna uppnå goda resultat i skolan är deras psykiska och fysiska hälsa. Här kan skolan och samhället bidra genom både att mer tid läggs på detta och att arbetsformer ses över. Studier visar att daglig fysisk aktivitet förbättrar elevernas fysiska och psykiska hälsa samt har positiva effekter på lärandet. Därför anser Centerpartiet att idrottsundervisningen i grundskolan utökas.

För att ge eleverna goda förutsättningar att nå goda resultat är deras psykiska och fysiska hälsa viktig. Centerpartiet verkar för att det ställs högre krav på kommunernas skolhälsovård och elevhälsoteam, det är angeläget att tillgången på skolsköterskor, skolläkare, kuratorer och psykologer är god. Centerpartiet anser därför att det behövs en ökad samverkan mellan skolhälsovården, barnvården, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningen och socialförvaltningen.

En skola för hela landet

Landsbygdsskolorna är viktiga för en levande landsbygd och därmed ett levande Sverige. De är kittet som håller ihop bygden och inger framåtanda och framtidstro. Alla elever har rätt till en likvärdig och god utbildning, oavsett var i landet de bor eller på vilken skola de går. Bedömningen om en landsbygdsskolas fortlevnad ska utgå från varje specifikt fall, det går inte att generalisera då förutsättningarna ser mycket olika ut. Det går dock att finna vägar för att behålla de mindre skolorna på landsbygden; förbättrade möjligheter för fjärrundervisning och ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen är några sätt. Landsbygds- och skärgårdsskolor har även stora fördelar och möjligheter som bör tas tillvara. Centerpartiet vill därför att en strategi utarbetas för att ta tillvara de små landsbygds- och skärgårdsskolornas potential och höjer deras status som arbetsplatser och unika skärgårdsmiljöer, som tar hänsyn till deras speciella utmaningar, förutsättningar och möjligheter samt deras avgörande betydelse för levande lokalsamhälle.

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Fredrik Christensson (C)

Per Lodenius (C)